

Бог не осудить

Клим Поліщук

(Оповідання)

В маленькій хатині селянина Остапа Гордієнка сумно й холодно. Пахнуло вогкістю глиняних стін і ще чимсь прикрим. На невеличкому дерев'яному столі, що стояв перед образами, сліпувато блимав маленький каганчик. Під стіною, на полу, лежала хора жінка. Лице її було бліде, як папір, а чорні очі глибоко позападали.

В ногах хорої жінки двоє маленьких дітей забавлялися котом, який був вже старий і не міг боронитися... Діти щось белькотали між собою і, байдужі до немочі матері, турбували її.

Хора жінка час від часу підводила голову, на мить заспокоювала дітей, а сама все чогось прислухалася. Вона ждала свого чоловіка, який ще вдень пішов кудись і не вертався. Скоро північ, а його все ще не було. Малі діти, стомившись гратися, довго просили їсти, а потім притулилися одно до другого і так позасипляли.

Опівночі вернувся Остап і став розпалювати в печі, щоб зготувати вечерю. Лице його було сумне і зажурене, а очі світилися якоюсь таємною думою. Розпаливши вогонь, він приніс із комори останній шматок сала і, розрізавши його на дві частини, поклав на сковорідку і став пришкварювати.

Хора жінка підвелась на лікті і мовчки дивилась, як він господарював. Вона нічого його не питала, бо знала, що стривожить його серце й душу. Останніми часами вони стільки зазнали лиха... Приїздили в село... Була реквізіція... В них все забрано, бо знайдено старого лемеша з панської економії, який Остап колись взяв... Били Остапа, били й її, але це все дурниця в порівнянні з тими збитками, що вони нарobili. — Все забрали, все знищили. .. Прийшла зима, а в хаті й кусочка хліба немає...

—Остапе!—промовила тремтячим голосом жінка.

Остап в той час сидів на лаві проти печі і щось думав.

— Остапе, ходи до мене! Бачиш, Остапе, я ще не видужую!.. В грудях болить, в горлі тисне, голова морочиться...

Остап встав і підійшов до неї. Нахилився над нею близько— близько. .. Раптом схопив її за голову і притиснув її уста до своїх уст... Цілував її і цілував... Гарячі сльози бризнули з його очей і він розридався:

— Ні, ні!.. Далі так жити не можливо!.. Таке життя гірше від каторги!.. Живцем лягати в могилу, чи що таке?! Я, працюючи так, вибився вже із сили. Ти ще не так давно була такою гарною й веселою, а тепер, як свічка, згасаєш. Діти наші голодують і гинуть разом з нами. Я проклинаю себе за те, що забрав тебе від твого багатого батька і зав'язав тобі світ своїм безщасним коханням. Колись я кохав тебе, любив і жив тобою, а тепер проклинаю за те, що дозволив собі кохати тебе...

Жінка пробувала його заспокоїти, але він говорив далі:

— Невільники не мають права кохати... Мій мозок горить, палає і я не знаю, що

робити з ним... Я мушу піти туди, куди тепер йдуть всі нещасні, всі бідні... Я вдосвіта піду з села, щоб ніхто навіть не бачив й не знав.

— Куди ж ти підеш, Остапе?—тривожно спиталася жінка.

— Туди, куди тепер всі йдуть... Піду до тих, що борються з панами, — відповів Остап.

— Ні, Остапе!.. Ти не підеш туди... не покинеш нас... якось будем жити... Бог милостивий,—стала казати жінка.

—Піду!—відрубав Остап.—Піду, бо жити так не можна, а про Бога краще мовчи... Що Він мені зробив такого доброго?—Нехай судить мене на своїм страшнім суді, якщо має за що судити!..

— Схаменися!.. Що ти кажеш?—скрикнула жінка.

— Кажу те, що заставляє казати нужда наша! — відповів Остап.

Хора жінка впала на заяложену подушку і замовкла.

Хвилинами з її грудей виривалося глибоке зітхання, а її бліде лице стало майже чорним.

Остап витяг із печі сковорідку, поставив її на припічку, а сам знов повернувся до жінки.

— Слухай, люба! — став вмовляти її. — Сама бачиш, що я нічого не можу тепер зробити з нашою нуждою. Отже, краще буде, як я піду за повстанцями з нашого села. Ярема Мельник, що служив у попа, теж йде разом зі мною... Він якось зумів переховати корець жита, так і нам половину дає. Його жінка буде і доглядати тебе, заки я не повернуся... Будь певна, що все буде гарно, бо весь народ іде...

Жінка простягла до нього руки і сказала:

—Хай Бог допомагає!.. Коли так тяжко жити, то йди...

Каганець ледве що блимав і чорні тіні, як привиди безпорадності й розпуки, танцювали на стінах і тулилися по кутках. Остап перехрестив жінку й дітей, а сам став перед образами на коліна і став гаряче молитися. Помолившись, він загасив світло і ліг спочити трохи.

* * *

Міцно спав Остап і, певне, що й до самісінького ранку не прокинувся б, якби його не розбудив Ярема.

— Ну й завірюха! — сказав Ярема, входячи в хату. — Світа божого не видати, так мете...

— А в тебе й одягтись немає в що. Куди ж ти підеш в одній свитині? — говорила хора жінка.

Остап чогось замислився, але через хвилину сказав:

— Нічого... колись буде такий час, що й я одягнуся, а тепер треба якось обходитись...

Став прощатися з жінкою й діточками. Хрестив їх і цілував, а сам ковтав сльози й удавав спокійного.

Жінка вже не плакала і не стогнала, а тільки проказувала: "Хай Божа ласка буде з

нами!.." Діти, своїми сонними, нічого не розуміючими оченятами злякано дивилися на батька і тулилися до матері.

* * *

Надворі починало розвиднятися. Остап низенько вклонився жінці і вийшов з хати. Холодний вітер шарпнув за поли його сірої свитини і дико зареготався...

До Остапа й Яреми підійшло ще декілька чоловіків, і вони всі разом подалися з села.

* * *

До одного куреня козаки привели декілька чоловіків, яких стрінули на дорозі. Вони стояли гурточком і щось розмовляли між собою. До них вийшов сотник і запитався:

— Хто ви такі?

— Селяни! — в один голос відповіли всі разом.

— Звідки ви?—допитувався сотник далі.

— Ми всі з Вертіївки. Йдемо до Фастова, — відповів Остап.

— А по дорозі ви часом нікого не грабували?—знов спитався сотник.

— Крий Боже! Нащо нам когось грабувати, як ми йдемо до чесного народного війська? Тяжка кривда заставляє нас йти війною, але за це нас Бог не осудить, — широко відповів Остап.

Сотник простяг йому руку і сердечно сказав:

— Слава Богу! Коли є такі щирі люди, то "ще не вмерла Україна!" Наш курінь воює з тими, проти кого ви повстали, через те приймаю вас до своєї сотні.

1918р., 19 грудня